

רב ארי קילסון: מראי מקומות- נדרים דף ל"ד

- (א) **אמאי תפול הנאה להקדש- פי' הר"ן**, דקו' הגמ' הוא, היכא דנכסי בעל האבידה אסורין על המחזיר, אמאי תפול הנאה להקדש, למה אין בעל האבידה יכול לשלם להמחזיר, הרי זה דומה לזבינא דרמי על אפי', דאמר' לעיל דאינו אסור, משום שהי' יכול ליהנות הנאה זו בלא המדיר, ולכאור' ה"ה כאן, הי' יכול המחזיר ליהנות הנאה זו גופא בלא בעל האבידה, וא"כ למה אסור, וע"ז תי' הגמ' דאה"נ, אלא אחדא קתני. אולם ע' **ברש"י בכתובות** (קח.), דביאר דכאן מיירי דשניהם מודרים זה מזה, ואז תפול ההנאה להקדש, דאין בעל האבידה יכול להחזיק המעות אצלו, וגם אינו יכול לשלם המעות להמחזיר, דא"כ יוצא שיש לו הנאה מהמדיר. והק' **הריטב"א** שם על רש"י, למה אין בעל האבידה יכול לשלם להמחזיר, אפי' אם מודרים הנאה זה מזה, הרי שכר טרחו הוא נוטל, ולכן פי' הריטב"א כמש"כ הר"ן כאן, דגברא יקרנא הוא, ולכן אינו רוצה ליטול המעות. וליישב פרש"י, י"ל ע"פ מש"כ **בפיה"מ להרמב"ם**, דכיון דמצות התורה הוא, ואין לקבל שכר עליו, א"כ יצא דמה שנוטל שכר אינו משום שכר טרחו, אלא מצד מה שיקבל ממנו, ולכן אסור לקבל ממנו. **וע"ע בחזון איש** (אה"ע קל"ו לפרקין אות א', ד"ה מיהו), דכנראה שהי' ק' לו לפי' הר"ן מה דנקט הגמ' ד'נכסי' בעל האבידה אסורין על המחזיר, והרי כ' הר"ן לעיל דהיכא דנכסי המדיר אסורין על המודר, לא מהני מה דרמי על אפי', שהרי נכסיו אסורין עליו, והרי הוא נהנה מנכסיו, אף אם לא נהנה ממנו. ואף אם דוחקין לשון נכסי, ואמר' דלאו דוקא נקט האי לישנא, אבל עכ"פ לכאור' פשוט דיכולין ליישב מתני' כן, ולומר דזהו ציור המשנה, דאסר נכסיו עליו, וממילא אין המחזיר יכול לקבל ממון ממנו, שהרי סכ"ס הוא נהנה מנכסיו, אף שלא נהנה ממנו. ותי' דע"כ אין שייך לאוקמי' מתני' בהכי, דא"כ אין תקנה במה שניתן ההנאה להקדש, דכיון דהקדש זוכה מיד המחזיר, א"כ הו"ל כנטל והקדש, וא"כ ע"כ מוכח דמותר ליטול. וע"ש עוד בס"ק ב', שכ' דמה שנראה שיש כאן מח' הראשונים, שי"א שמותר להמחזיר לקבל שכר, וי"א שאסור, באמת י"ל שאין כאן מח', דהר"ן ס"ל דמיירי באסר הנאתו ממנו, ולכן מותר לקבל השכר, משא"כ החולקים עליו ס"ל דמיירי דאסר נכסיו עליו, ובזה כ"ע מודו דאסור ליהנות, ונמצא שאין כאן מח'.
- (ב) **איכא דמתני לה בהדין לישנא וכו'- לפי גירסת הר"ן**, הלישנא בתרא קאמר, דרק היכא דנכסי בעל האבידה אסורין על המחזיר מותר להחזיר לו אבידתו, ומשום דפרוטה דר' יוסף לא שכיח, אבל אם נכסי המחזיר אסורין על בעל האבידה, אסור להחזיר לו אבידתו, ומשום דמהנה לבעל האבידה ע"י הא דהחזיר לו אבידתו. ולכאור' ק', הרי מדעם דנפשי' קאמר לי', ולכאור' דומה לפרוע לו חובו, ולמה אסור. וכ' **הנדר זריזין**, דלכאור' הי' מקום לומר דלפי לישנא זו צ"ל דמתני' רבנן היא ולא חנן, ומה דמותר לו לפרוע חובו, היינו דוקא משום דהתנה המלוה עם הלוח' ע"מ שלא לפרוע, וא"כ באמת לא מהני לי' מידי, אבל לחנן, אה"נ, יהי' אסור להחזיר לו אבידתו. **אולם** הביא דבאמת כבר העיר **המפרש** והר"ן בזה, וכ' המפרש דאע"ג דמדעם דנפשי' מהדר לי', אפ"ה מהני לי', דדמי כמאן דמהני לי' מנכסיו. וביאר הנדרי זריזין דכוונתו לומר דאסור משום מראית עין, דדמי כמאן דמהני לי', ואינו דומה לפרוע לו חובו, דהתם אין המדיר נותן כלום להמודר. וע"ש בהמשך, דמשמע דכן פי' בכוונת הר"ן ג"כ.
- (ג) **אבל בנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה (כפי גירסת הר"ן) וכו'- הק' בחי' רעק"א על השו"ע** (יו"ד רכ"א, על סעי' ג', [אות ד' במהדר' פריעדמאן]), איך שייך לומר דהיכא דנכסי מחזיר אסורין על בעל האבידה אינו יכול להחזיר לו אבידתו, הרי לא נהנה בעל אבידה כלל מנכסי המחזיר, אלא ממדעם דנפשי' נהנה, ובשלמא אם הי' אסר לו הנאת המחזיר על בעל אבידה, שפיר י"ל דאסור, אבל הרי ודאי לא נהנה מנכסי המחזיר, והניח בצע"ג.
- (ד) **היתה לפניו ככר של הפקר, וכו'- פי' הר"ן**, דמיירי שהככר הי' בתוך ד' אמותיו, וזכה בשביל הקדש ע"י קנין ד' אמות. ואף שהמקדיש מעולם לא קנאו, מ"מ יכול לזכות בשביל הקדש, והוי כמו המגביה מציאה לחבירו דקנה חבירו. והק' **הקדש אורה**, מהכ"ת דתקנו חז"ל קנין ד' אמות גם באופן שיהי' יכול לקנות בשביל חבירו. ועוד, הא זכיי' מטעם שליחות הוא, ולא מצינו שליחות להקדש. ועוד, מנ"ל דלא זכה תחלה לעצמו, הא כיון שהי' בד' אמותיו, לכאור' מיד נקנה לו. והרא"ש הביא לפרש באור"א מהרא"ם, דמיירי דבאמת הי' רחוק ממנו הרבה, אלא שלא הי' אדם קרוב ממנו לזכות בה, וחידש הרא"ם דלכן הוי כמו שהוא בידו, וחל עליו ההקדש. וע' **בדרוש וחידוש לרעק"א** (כ"מ מט. ד"ה אא"ב), דנקט בש"י הרא"ם דודאי לא חל ההקדש עד שיזכה בה המקדיש. וע"ע **בתוס' רי"ד**, דמשמע מדבריו שאין צריך להיות בד' אמותיו דוקא, וכ' דכיון דבידו להגביהו, אין חסרון של דבר שאינו שלו, דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט, וכשאמר תהא הקדש כאילו הגביהו ונתנה לחבירו דמי, והלכך באמירה בלחוד בלא הגבהה קדשה [ומשמע דס"ל כהר"ן בנוגע הא דחל מיד, בלא קנין המקדיש, אבל מ"מ אי"צ להיות בד' אמותיו, כשי' הרא"ם, ולכאור' ש"י ג' הוא בביאור דברי הגמ'].
- (ה) **ואמר ככר זו הקדש- יש לע', מה ענין מימרא זו לסוגיין**. וכ' הר"ן, דמייתי הגמ' להך מימרא דרבא, כיון דדומה להשאלה ששאל מינ' ר' חייא בר אבין אחר זה. אולם ע' **בתוס' שכ'** דבאמת רבא מיירי בקונמות, והקדש דנקט לאו דוקא, אלא כהקדש קאמר, ולכן שפיר הביא הגמ' הך דרבא הכא. אולם עדיין הק', למה אמר רבא גופי' מימרי' לענין קונמות,

לימוד מסכת נדרים מוקדש על ידי משפחת מרמלשטיין

לזכות כל החיילים ולשמירה על עם ישראל

הול"ל כן לענין הקדש גופא. ותי' דבהקדש לא אמרי' דמועל לפי טובת הנאה שבה אם אין בה שוה פרוטה, אבל בקונמות, בכל דהו איכא איסור הנאה. וע' בהגהות מהרש"ם דהעיר שכ' הר"ן בשבועות דכל דין מעילה בקונמות ילפי' מהקדש, וא"כ די לבוא מן הדין להיות כנדון, ובעינן ש"פ כמו בהקדש. וכ' דהכא רק לענין איסורא קאמרי תוס'. וכן נקט הקרן אורה בביאור דעת תוס', אולם הק' דכמו דבאיסור קונמות אי' איסור בפחות מש"פ, ודאי כן בהקדש אסור בפחות מש"פ. וכ' האילת השחר דחלוק דין מעילה בהקדש מדין מעילה בקונמות, דיסוד של מעילה בהקדש הוא מה שלקח דבר מהקדש, ולזה י"ל דצריך דוקא ש"פ, משא"כ במעילה בקונמות, דיסוד הדין הוא מה שעבר באיסור נדר, וזה שייך גם בפחות מש"פ, וא"כ שפיר מעל אפי' בפחות מש"פ. אלא דכ' דמ"מ ק', דהכא לכאור' מקור הדין מעילה בקונמות הוא מדין מעילה בהקדש, ואיך שייך להיות הדין גם העיר הקר"א על מש"כ הר"ן לתרץ דמימרא דרבא הובא כאן אגב שאלת ר' חייא בר אבין, דהא שאלת ר' חייא בר אבין גופא אין מקומו כאן. והוא פי' דאגב מה דקתני במתני' דבמקום שנותנין עלי' שכר, תפול הנאה להקדש, הא לאו הכי מועל בהנאתו, ה"נ בלהורישה לבניו מעל בטובת הנאה, אע"פ שלא שינה, והוציא מרשות הקדש.

(ו) **נטל לאוכלה, מעל לפי כולה- ע' בקצות החושן** (ר', א'), שהביא ראי' מסוגיין דחצר דהדיט יכול לזכות בשביל הקדש, שהרי יסוד קנין ד' אמות הוא קנין חצר, וכיון דמהני ד' אמות לקנות בשביל הקדש, ע"כ גם קנין חצר מהני בשביל הקדש. עוד כ' שם להוכיח דהקדש עצמו אין שייך שיהי' בה קנין חצר (דהיינו, דאין חצר של הקדש קונה בשבילו, ורק חצר אחר יכול לקנות בשביל הקדש), ע"ש באריכות.

(ז) **לא, לאפוקי דאי' אומני' עלי'- פי' הר"ן והרשב"א**, דבאמת מה דנתן לו במתנה מותר לו ליהנות ממנו, וכי קאמר לי' עליך, לאפוקי דאי' אומני' עלה תתסר עלי', דהיא שעתא נמי ככרו היא, דעדיין של מדיר הוא. וע' בקובץ שעורים (פסחים קל"א) דהביא מש"כ הרמ"א (אה"ע כ"ח, י"ז), דאורח שנוטל מה שלפניו ומקדש בה אשה, מקודשת. ולכאור' זהו דלא כפירוש הראשונים בסוגיין, דלדבריהם, הרי אין הככר שלו, אלא של בעל הבית. וכ' הקו"ש דצ"ל דציור של הרמ"א היכא דמכין האורח בפירוש לזכות בחלקו (וגם מכין הבעל הבית להקנותה לו), אבל בלא"ה, אה"נ, אינה מקודשת.